

Nr 234.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående extra materielanskaffning m. m. för försvarsväsendet; given Stockholms slott den 24 mars 1939.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Per Edvin Sköld.

Utdrag av protokollet över försvarsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 24 mars 1939.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, ENGBERG, SKÖLD, QUENSEL, FORSLUND, ERIKSSON, STRINDLUND.

Chefen för försvarsdepartementet, statsrådet Sköld, anför efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet:

Då jag den 4 januari 1939 i statsrådet anmälde frågan om reglerandet av utgifterna under riksstatens fjärde huvudtitel för budgetåret 1939/40, såg jag mig förhindrad att tillstyrka upptagande under huvudtiteln av åtskilliga fram-

ställningar om anslag för anskaffning av materiel av olika slag, vilka i och för sig syntes väl grundade. Sedermera hava inkommit ett flertal framställningar, avseende materielanskaffningar och därmed sammanhängande frågor, vilka framställningar till en väsentlig del innefatta anslagsäskanden utöver vad förvaltningsmyndigheterna tidigare i sedvanlig ordning begärt men delvis även hänföra sig till tidigare anmälda behov. Åtskilliga av dessa framställningar, sammanlagt avseende betydande belopp, äro enligt min mening av sådan beskaffenhet, att de nu synas mig böra föranleda framställning till innevarande års riksdag. Efter en i samråd med chefen för försvarsstaben och försvarsgrensheferna företagen översyn av de i och med statsverkspropositionens avlåtande icke reglerade bristerna i den materiella försvarsberedskapen hemställer jag jämväl om förnyad prövning av sådana av myndigheterna tidigare framförda anslagskrav, som måste anses representera de mest trängande behoven.

Flertalet i det följande återopade skrivelser och promemorior är av hemlig natur och de flesta hithörande frågor äro av den beskaffenhet, att en mera ingående redogörelse för dem icke bör ske till statsrådsprotokollet. Riksdagens vederbörande utskott torde genom handlingar, som komma att till utskottet överlämnas, erhålla ytterligare upplysningar i respektive frågor.

Jag övergår härefter till en redogörelse för de olika anslagsfrågor, som hänföra sig till den nu ifrågasatta extra materielanskaffningen m. m.

FÖRSVARSTABEN.

I. Vissa telefontekniska anläggningar. I skrivelse den 9 mars 1939 har chefen för försvarsstaben anhållit om bemyndigande att låta utföra vissa telefontekniska anläggningar för högkvarterets behov i händelse av krig. Kostnaderna för dessa anläggningar skulle uppgå till 25,400 kronor, vartill komme en årlig kostnad för underhåll m. m. av 1,200 kronor.

Arméförvaltningens tygdepartement och civila departement hava i utlå-tande den 14 mars 1939 — jämte det förslag avgivits till bestridande av nämnda årskostnad för budgetåret 1939/40 — förklarat sig förutsätta, att årskostnaden skulle från och med budgetåret 1940/41 komma att inrymmas i den under försvarsstabens omkostnadsanslag upptagna anslagsposten till övriga expenser och att alltså hänsyn härtill skulle tagas vid beräkning av nämnda anslag.

För egen del vill jag tillstyrka, att för budgetåret 1939/40 ett avrundat be-lopp av 25,000 kronor avses för ifrågavarande telefontekniska anläggningar. På sätt föreslagits torde hänsyn till årskostnaden få tagas vid beräkning av försvarsstabens expensanslag.

LANTFÖRSVARET.

2. Vissa fortifikatoriska anordningar. I skrivelse den 10 februari 1939 har chefen för försvarsstaben framlagt förslag till vidtagande av vissa fortifikatoriska anordningar å olika platser i landet i syfte att underlätta arméns försvar av rikets kuster. Kostnaden för dessa anordningar, inberäknat marklösen och viss materielanskaffning, har beräknats till sammanlagt 9,700,000 kronor. Därutöver har räknats med en framtida årskostnad för underhåll av anläggningar och materiel på omkring 45,000 kronor.

Chefen för armén har, efter hörande av arméförvaltningens tygdepartement och fortifikationsstyrelse, i utlåtande den 22 mars 1939 i det väsentliga tillstyrkt det av chefen för försvarsstaben avgivna förslaget. I det av tygdepartementet och fortifikationsstyrelsen avgivna utlåtandet har emellertid upplysts, att viss del av materielen icke torde kunna anskaffas förrän under budgetåret 1940/41.

Då ifrågasvarande fortifikatoriska anordningar synas mig vara av synnerlig vikt för försvarsberedskapens tillgodoseende, vill jag förorda, att desamma snarast möjligt komma till utförande. Som emellertid en del av den erforderliga materielen icke kan levereras förrän efter utgången av nästa budgetår, torde det för anordningarna i deras helhet beräknade beloppet, 9,700,000 kronor, kunna något reduceras. På grundval av erhållna uppgifter har jag uppskattat denna minskning till 1,390,000 kronor, varför anslagsbehovet för budgetåret 1939/40 utgör 8,310,000 kronor. Jag förutsätter, att den ifrågasvarande materielen må kunna beställas i ett sammanhang.

3. Luftvärn för kraftanläggningar. I skrivelse den 14 januari 1936 hemställde vattenfallsstyrelsen, att åtgärder måtte vidtagas för tillgodoseende av behovet av luftvärn vid viktigare kraftanläggningar, tillhöriga såväl vattenfallsstyrelsen som kommuner och enskilda. Därvid framhölls, att även om vissa skyddsåtgärder lämpligen borde utföras såväl för att bereda ökad trygghet för personalen som för att begränsa skadornas omfattning vid anfall mot en kraftstation, det över huvud taget icke vore möjligt att enbart genom passiva skyddsåtgärder erhålla ett effektivt skydd gentemot en från luften anfallande fiende. I den s. k. beredskapsutredningens den 22 december 1936 avgivna betänkande framhölls ånyo nödvändigheten av att skydda de viktigare kraftverken med luftvärnsartilleri för att förhindra en systematisk bekämpning, vilken inom kort skulle kunna lamslå såväl elektrisk järnvägsdrift som stora delar av landets näringsliv.

Genom beslut den 28 maj 1937 anbefalldes vattenfallsstyrelsen att i samråd med chefen för försvarsstaben verkställa utredning rörande behovet av skydd för kraftverken mot anfall från luften och sättet för detta behovs tillgodoseende. Såsom resultat av denna utredning föreslog vattenfallsstyrelsen i skrivelse den 11 januari 1938 dels utförande av vissa skyddsanordningar—s. k. civiltekniska åtgärder—dels anskaffning av luftvärnsmateriel för de viktigare kraftanläggningarna. Vattenfallsstyrelsen framhöll i detta samman-

hang, att skyddsanordningar borde vidtagas i viss angiven utsträckning för ernående av ökad trygghet vid kraftproduktionen samt att det måste anses vara ett riksintresse av utomordentlig betydelse, att kraftanläggningarna skyddades mot anfall från luften. Förutom civiltekniska anordningar förut-sattes enligt vattenfallsstyrelsens utredning anskaffning av luftvärnsmateriel för 69 kraftanläggningar för en sammanlagd kostnad av 7,500,000 kronor.

I skrivelse den 21 november 1938 har chefen för försvarsstaben anfört bland annat följande. 1938 års riksdag hade bemyndigat Kungl. Maj:t att låta beställa luftvärnsmateriel till hemortens skydd för högst 20,000,000 kronor. Genom denna materielanskaffning kunde det mest trängande behovet av skydd för hemorten nödortfigt fyllas, men betänkliga luckor föreläge alltjämt, bland annat i fråga om skydd för kraftverken. För civiltekniska åtgärder till skydd för statens kraftverk hade vissa belopp ställts till vattenfallsstyrelsens förfogande. Det vore emellertid ur riksförsvarets och folkförsörjningens synpunkt nödvändigt, att sålunda påbörjade åtgärder för kraftverkens skydd mot luftanfall fullföljdes genom anskaffande av luftvärnsmateriel. Det av vattenfallsstyrelsen härför beräknade medelsbehovet torde genom användning av mindre rörlig materiel kunna begränsas till omkring 7,000,000 kronor. Materielen kunde, om den beställdes i början av år 1939, levereras under åren 1940 och 1941. Under hänvisning till vad sålunda anförts har chefen för försvarsstaben, efter samråd med chefen för armén och vattenfallsstyrelsen, hemställt, att för anskaffning av luftvärnsmateriel för kraftverkens skydd måtte utverkas ett anslag å 7,000,000 kronor att utgå med 3,500,000 kronor under budgetåret 1939/40 och med enahanda belopp under det därpå följande budgetåret, dock med rätt för Kungl. Maj:t att omedelbart beställa materiel för hela förstnämnda belopp 7,000,000 kronor.

I skrivelse den 1 februari 1939 har vattenfallsstyrelsen ånyo gjort framställning om anskaffande av luftvärn för statens kraftverk och hemställt om anslagsmedel för skyndsamt fyllande av det mest angelägna materielbehovet.

Såsom av myndigheterna framhållits är det uppenbarligen icke möjligt att genom enbart civiltekniska åtgärder bereda ett tillfredsställande skydd för kraftanläggningarna; endast medelst luftvärn torde kunna hindras, att dessa genom luftanfall från låg höjd förstöras. Kraftanläggningarnas betydelse ur försvars- och folkförsörjningssynpunkt är så stor, att anskaffningen av luftvärn för deras skydd icke längre torde böra uppskjutas. Till grund för anskaffningen läser böra läggas det av chefen för försvarsstaben uppskattade materielbehovet, motsvarande en anskaffningskostnad av 7,000,000 kronor, fördelad på två år. För nästkommande budgetår erfordras således hälften av detta belopp eller 3,500,000 kronor. Jag förutsätter att, därest detta delbelopp ställes till förfogande, Kungl. Maj:t skall äga föranstalta om att materiel för hela den för anskaffningen avsedda summan kan i ett sammanhang beställas.

4. Viss utrustning för sjuktåg och sjukhuståg. Genom Kungl. Maj:ts brev den 6 december 1918 anvisades medel för anskaffande av järnvägsteknisk materiel

till ett antal sjukhuståg enligt den då gällande fältutrustningslistan för sådana tåg. Därjämte har genom svenska röda korsets försorg anskaffats materiel för sjuktåg, bland annat bårstativ.

I skrivelse den 27 november 1936 hemställde järnvägsstyrelsen, att 5,000 kronor måtte ställas till styrelsens förfogande för viss nyanskaffning av utrustning för sjukhuståg, vilken anskaffning vore en följd av förändringar, som järnvägsmaterielen under årens lopp undergått. Framställningen föranledde icke anvisande av medel för ändamålet, och dylik medelsanvisning har ej heller senare ägt rum.

Överstyrelsen för svenska röda korset har i skrivelse den 19 november 1938 anmält, att i följd av förändring i järnvägsmaterielen de av svenska röda korset anskaffade bårstativen för sjuktåg måste ersättas med stativ av annan modell. Kostnaden för den nyanskaffning, som för närvarande erfordrades, hade av chefen för försvarsstaben och järnvägsstyrelsen beräknats till 40,000 kronor. Då överstyrelsens tillgångar icke medgäve bekostandet av förenämnda anskaffning, hemställde överstyrelsen, att Kungl. Maj:t ville ställa 40,000 kronor till förfogande för ändamålet.

I utlåtande den 8 december 1938 över den av överstyrelsen gjorda framställningen hava arméförvaltningens civila departement och sjukvårdsstyrelse under tillstyrkande av framställningen hemställt, att till det äskade beloppet, 40,000 kronor, finge läggas 5,000 kronor, motsvarande det av järnvägsstyrelsen i förenämnda skrivelse den 27 november 1936 begärda beloppet.

Den sålunda föreslagna materielanskaffningen torde få anses såsom ur försvarsberedskapssynpunkt högst önskvärd. Ett belopp av 45,000 kronor lär därför för nästkommande budgetår böra upptagas för anskaffande av viss utrustning för sjuktåg och sjukhuståg.

5. Anskaffning av viss krigsjärnvägsmateriel. I skrivelse den 22 mars 1939 har chefen för försvarsstaben anfört bland annat följande. För genomförandet av erforderliga militärtransporter i krig vore de permanenta kajerna på ett flertal järnvägsstationer otillräckliga. I järnvägarnas krigsförberedelser inginge därför sedan länge en omfattande planläggning av provisoriska kajer vid mobilisering. Dessa provisoriska kajer byggdes av slipers och krävde betydande mängder materiel och arbetskraft. En väsentlig minskning av behovet av provisoriska kajer vunnes genom användande av särskilt konstruerade lastbryggor, varav för tidigare anvisade medel viss anskaffning redan ägt rum. Då järnvägsstyrelsen förklarat sig sakna möjlighet att framgent åstadkomma kajbyggnader av slipers, emedan reservförråd av dylika numera måste avses för järnvägarnas reparationsberedskap, måste ytterligare anskaffning av lastbryggor ske. Chefen för försvarsstaben har, efter samråd med järnvägsstyrelsen, hemställt att för detta ändamål ett belopp av 50,000 kronor måtte ställas till förfogande. Framställningen har tillstyrkts av chefen för armén.

För egen del anser jag mig böra förorda framställningen. Det äskade beloppet, 50,000 kronor, torde böra ställas till förfogande för budgetåret 1939/40.

6. Framställning av vissa specialkartor. I skrivelse den 14 februari 1939 har chefen för armén efter samråd med chefen för försvarsstaben hemställt om anvisande av medel för fullföljande av vissa av rikets allmänna kartverk påbörjade arbeten för framställande av specialkartor av särskild betydelse för försvarsberedskapen. De för ändamålet erforderliga medlen hava beräknats sålunda:

för anställande under 12 månader av 2 extra biträden	
vid kartverket	kronor 6,894:—
» anskaffande av vissa instrument	» 56,350:—
» reproduktions- och tryckningskostnader samt expen-	
ser m. m.	» 7,250:—
	<hr/>
	Summa kronor 70,494:—

Beträffande den föreslagna instrumentanskaffningen har i skrivelsen framhållits, att kartverkets nuvarande instrumentutrustning i full utsträckning toges i anspråk för de arbeten, som åläge verket enligt gällande instruktion och fastställd arbetsplan, och att därför nu ifrågavarande arbeten måste föranleda viss nyanskaffning. Genom denna skulle emellertid kartverkets beredskap att i krig snabbt kunna framställa erforderliga specialkartor avsevärt höjas.

Rikets allmänna kartverk har i utlåtande i ärendet den 20 mars 1939 anført, att det syntes tveksamt, huruvida för det beräknade beloppet 6,894 kronor tillräckligt utbildad biträdespersonal kunde erhållas. Beloppet för de båda extra befattningshavarnas avlöning syntes därför böra höjas med i runt tal 1,000 kronor. Kostnaden för anskaffande av instrument — vilka måste inköpas i utlandet — borde på grund av höjd växelkurs ökas med 1,100 kronor.

Då framställandet av ifrågavarande specialkartor torde vara av stor betydelse för försvarsberedskapen och dessutom den föreslagna instrumentanskaffningen i sig själv innebär ett tillskott i nämnda hänseende, anser jag mig böra tillstyrka förevarande framställning. Med hänsyn till vad rikets allmänna kartverk anført torde det begärda beloppet böra något höjas och sålunda för ändamålet beräknas i runt tal 75,000 kronor. Detta belopp torde böra ställas till förfogande för budgetåret 1939/40.

7. Kompletterande materielanskaffning m. m. för armén. I årets statsverksproposition har bland fjärde huvudtitelns gemensamma anslag upptagits ett förslagsanslag å 10,000,000 kronor för »särskild materielanskaffning» (G 1). Till grund för denna anskaffning, som är avsedd att sträcka sig över två budgetår och omfatta materiel för sammanlagt 20,000,000 kronor, ligger en materielplan, upptagande materiel för armén, marinen och flygvapnet för sammanlagt sistnämnda belopp. Såsom motivering för denna anordning har i statsverkspropositionen anförts, att de ifrågavarande anslagskraven syntes mera än övriga anslagsfrågor böra i anseende till behövligheten vägas försvarsgrenarna emellan och att för den skull ansetts lämpligt, att anslagskraven prövades gemensamt under beaktande av sistnämnda synpunkt, detta särskilt

som det bland annat av ekonomiska skäl befunnits icke vara möjligt att i full utsträckning biträda dem alla.

Vid den översyn i fråga om kvarstående anslagsbehov, som enligt vad inledningsvis anförts ägt rum, har uppmärksamhet särskilt ägnats frågan, i vad mån vissa ytterligare brister i materiel av i stort sett samma beskaffenhet som den i förenämnda materielplan upptagna, skulle kunna fyllas genom materielens anskaffning under nästkommande budgetår. Den verkställda översynen har, efter avvägning av de olika behovens inbördes vikt, för arméns vidkommande resultat i följande materielplan:

Materielplan.		
1) 6.5 och 8 mm ammunition	kronor	350,000:—
2) 37 mm ammunition	»	100,000:—
3) 7 cm ammunition för markartilleriet	»	200,000:—
4) Kulsprutepestoler	»	500,000:—
5) 20 mm kulsprutor jämte ammunition	»	200,000:—
6) Viss optisk materiel för artilleriet	»	770,000:—
7) Modernisering av den fasta bestyckningen i Bodens fästning	»	90,000:—
8) Maskeringsmateriel	»	150,000:—
9) Truppförbandens mobiliseringsutrustning	»	1,000,000:—
10) Signalmateriel	»	200,000:—
11) Stridsvagnsminor	»	150,000:—
12) Järnvägskrigsbromateriel	»	400,000:—
13) Fältlaboratoriebuskar med utrustning	»	50,000:—
14) Modernisering av fältbagerierna	»	190,000:—
15) Motorfordon till trängen och ingenjörtrupperna	»	320,000:—
16) Intendenturmateriel	»	50,000:—
17) Drivmedelsförråd	»	430,000:—
18) Sjukvårdsmateriel	»	800,000:—
19) Glasögon m. m. för fältbruk	»	50,000:—
20) Viss eldledningsmateriel	»	620,000:—
Summa kronor		6,620,000:—

Av här upptagna anslagsposter äro 1)—19) inbegripna i arméförvaltningens den 8 september 1938 avgivna anslagsäskanden, under det att posten 20) grundar sig på en av chefen för armén i skrivelse den 22 mars 1939 gjord framställning.

Jag vill för min del tillstyrka, att för budgetåret 1939/40 anvisas 6,620,000 kronor för kompletterande materielanskaffning m. m. för armén i huvudsaklig överensstämmelse med denna materielplan. Därvid förutsättes, såväl att Kungl. Maj:t skall komma att före utanordnande av anslagsmedel för visst i planen upptaget ändamål från vederbörande förvaltningsmyndighet infordra den ytterligare utredning om anskaffningens omfattning, tiden för dess fullgörande m. m., som för vinnande av en rätt överblick av anslagets användning må finnas erforderlig, som ock att Kungl. Maj:t skall äga vidtaga de mindre jämkningar i planen, som kunna finnas lämpliga och ekonomiskt berättigade.

SJÖFÖRSVARET.

8. Anskaffning av nytt moderfartyg för undervattensbåtar. Flottan disponerar för närvarande såsom moderfartyg för undervattensbåtar f. d. 1. klass pansarbåten Svea, vilket fartyg färdigställdes 1886 och ombyggts till moderfartyg 1921. I 1936 års försvarsproposition uttalade chefen för försvarsdepartementet bland annat, att han endast med största tvekan fortfarande räknade med Svea såsom moderfartyg för undervattensbåtar. Fartyget hade visserligen relativt nyligen i vissa avseenden moderniserats, men dess tillstånd vore dock sådant, att ersättning snart torde böra ske. Frågan borde enligt departementschefens mening upptagas till behandling i samband med i annat sammanhang föreslagna utredning av fartygstyper m. m.

I den av chefen för marinen den 3 september 1937 avgivna utredningen rörande flottans fartygstyper m. m. framhölls, att den lämpligaste och mest ekonomiska lösningen vore att bygga ett nytt ubåtsmoderfartyg. Ett sådant fartyg inräknades också i det av chefen för marinen framlagda ersättningsbyggnadsprogrammet för perioden 1938/39—1942/43. Kostnaden beräknades till 3.6 miljoner kronor med ett tillägg av cirka 28 procent till följd av höjd prisnivå, sammanlagt alltså cirka 4.6 miljoner kronor.

I sitt den 1 mars 1938 avgivna utlåtande rörande flottans fartygstyper m. m. framhöll chefen för försvarsstaben, att vilken flotttyp som än valdes, moderfartyget Svea borde ersättas med ett nytt moderfartyg för ubåtar. I sina kostnadsberäkningar för alternativ A upptog chefen för försvarsstaben för nämnda ändamål ett belopp av 4.3 miljoner kronor att utgå med 1.43 miljoner kronor om året under vart och ett av de 3 budgetåren 1941/42—1943/44.

I skrivelse den 4 april 1938 framhöll marinförvaltningen bland annat, att Sveas bristfälliga tillstånd ytterligare förvärrats. En reparation bleve dyrbar och långvarig, och kostnaderna härför kunde icke beräknas understiga 750,000 kronor. Även efter omfattande reparationsarbeten måste fartyget anses olämpligt såväl med avseende å personalens förläggning som beträffande ekonomi- och övriga förhållanden. Ett framflyttande av ersättningsbyggnaden så långt, att densamma kunde påbörjas först budgetåret 1941/42 ingåve de allvarligaste betänkligheter. Ämbetsverket ville med skärpa understryka, att fartyget icke fyllde sin uppgift varken i förläggningsavseende eller beträffande sjövärdighet. Att fartyget skulle kunna tjänstgöra till dess ett nytt moderfartyg enligt försvarsstabschefens förslag bleve färdigbyggt, vore fullkomligt uteslutet. På grund av det sålunda anförda anmälde ämbetsverket, att Svea endast med stor försiktighet borde användas utomskärs och hemställde om uppdrag att utarbeta och inkomma med förslag till nytt moderfartyg.

I sin skrivelse den 14 september 1938 rörande medelsbehovet för budgetåret 1939/40 upptog marinförvaltningen ett belopp av 1,430,000 kronor för påbörjande av ett nytt moderfartyg. I statsverkspropositionen uttalade jag

såsom min åsikt, att det nuvarande moderfartyget Svea snarast möjligt borde ersättas med ett nytt dylikt fartyg men att anskaffningen därav torde kunna komma till utförande vid en något senare tidpunkt än vad marinförvaltningen ifrågasatt.

Sedan marinförvaltningen anmodat chefen för Karlskrona örlogsvarv att låta utarbета de föreskrifter, som kunde anses erforderliga för moderfartyget Sveas gång utomskärs, har varvschefen den 18 januari 1939 inkommit med förnyad utredning angående fartygets tillstånd, däri anförts, att moderfartyget Svea för länge sedan nått den ålder, då reparationsbehov och därmed underhållskostnaderna bleve onormalt stora, att maskineriets tillstånd under gång utsatte fartyget och dess besättning för allvarliga risker även vid iakttagande av stor försiktighet från fartygsbefälets sida, att maskineriet därför endast kunde användas för de mest nödvändiga förflyttningar och endast under förutsättning, att fartyget såväl inomskärs som till sjöss eskorterades av för lämnande av bogsering lämpligt fartyg, samt att fartyget inom den närmaste framtiden kunde antagas befinna sig i sådant tillstånd, att det ej längre kunde göra tjänst. Under återopande av vad som genom varvschefens undersökning framkommit har chefen för marinen i skrivelse den 10 februari 1939 anhållit, att Kungl. Maj:t ville taga frågan om moderfartyget Sveas snara ersättande under förnyad prövning.

Den senast framkomna utredningen visar, att moderfartyget Svea numera befinner sig i sådant tillstånd, att intet uppskov med anskaffande av ett nytt fartyg i det gamlas ställe kan ske. Kostnaden för ett moderfartyg belöper sig till högst 4,600,000 kronor. Då det enligt vad jag inhämtat torde vara möjligt att färdigställa fartyget på två år, torde för budgetåret 1939/40 böra äskas hälften av nämnda belopp eller 2,300,000 kronor.

9. Förberedande av krigsindustri för marinens behov. I skrivelse den 10 februari 1939 till chefen för försvarsdepartementet har Aktiebolaget Karlstads mekaniska verkstad anført bland annat följande. Propellrarna för flottans snabbgående fartyg hade hittills utförts i England eller Tyskland, delvis beroende på att dylika propellrar ej kunnat utföras här i landet med tillräcklig noggrannhet. Bolaget övervägde nu att anskaffa en maskin för bearbetande av skovlar för turbiner, vilka tillverkades av bolaget. Kostnaden för en dylik maskin, fullt installerad, beräknades icke överstiga 300,000 kronor. I samband med infordrande av offert på en dylik maskin hade bolaget offererats en maskin, som även kunde användas för bearbetning av propellrar med högst 7 meters diameter. Kostnaden för en maskin av sistnämnda slag jämte fundament och erforderlig förlängning av bolagets maskinhall hade beräknats till 500,000 kronor. Priset på färdiga propellrar från Tyskland och England under fredstid vore så lågt, att det knappast kunde bli tal om att i fredstid få någon större användning för bearbetningsmaskinen för framställning av propellrar till handelsfartyg. En förutsättning för att bolaget skulle installera en maskin av den dyrbarare typen vore därför, att staten betalade merkostnaden för fördelen av att inom landet kunna bearbeta propellrar för marinens behov.

För den händelse staten lämnade sådant bidrag, vore bolaget villigt förbinda sig att giva marinen förhandsrätt vid bearbetning av dess propellrar till på förhand fixerat pris, baserat på bolagets omkostnader.

Marinförvaltningen har i utlåtande i ärendet den 8 mars 1939 anfört bland annat följande:

En stor del av för flottan erforderliga propellrar kunna för närvarande ej tillverkas i Sverige, beroende på, att inom landet ej finnes någon maskinell utrustning för propellerbladens bearbetning med erforderlig noggrannhet. Detta gäller särskilt propellrar av större dimensioner såsom för pansarskepp, kryssare och jagare. Marinförvaltningen veterligt finnes ej heller dylik möjlighet inom de övriga skandinaviska länderna. Den av bolaget till inköp ifrågasatta maskinen för propellerbearbetning, d. v. s. en maskin i stånd att bearbeta propellrar med en diameter upp till 7 meter, är tillräcklig för flottans behov så långt nu kan överblickas.

Om den propellerbearbetningsmaskin, som bolaget ifrågasätter för inköp, anskaffas, torde det under fredstid och normala förhållanden på grund av vad ovan anförts ej medföra någon fördel för flottan att inom landet tillverka propellrar av det slag, varom här är fråga. Helt annorlunda ställa sig förhållandena under krigstid eller vid avstängda importmöjligheter. Att då hava tillgång till möjligheten att tillverka propellrar för flottan helt inom landet vore av den största betydelse och ej blott för flottan utan även för handelsflottans mera snabbgående fartyg. Brist på propellrar skulle kunna innebära högst ödesdigra inskränkningar i landets försvarskraft och detta gäller ej enbart det nuvarande och planerade fartygsbeståndet utan även krigsättningsbyggnaden av stridsfartyg, vilken skulle kunna äventyras, därest erforderligt antal propellrar ej skulle kunna erhållas i tid.

Det av bolaget gjorda förslaget att med ett bidrag från staten å 200,000 kronor anskaffa en tillräckligt stor maskin för bearbetning av propellrar, får därför anses såsom en högst betydelsefull försvarsåtgärd. Skulle en dylik maskin anskaffas på sätt, som föreslagits, föreslår marinförvaltningen, att flottan gives förhandsrätt vid bearbetningen av dess propellrar såsom i skrivelsen från bolaget angives.

Marinförvaltningen har vidare i utlåtandet angivit de övriga villkor, som borde uppställas för statsbidraget, bland annat, att bolaget skulle förbinda sig att under 20 år hålla maskinen i driftfärdigt skick samt att betalning för maskinens användande för statens räkning skulle enligt närmare angivna grunder utgå på basis av bolagets självkostnader.

Av det förut anförda lärer framgå, att förefintligheten inom landet av en maskin av den beskaffenhet, som avses med bolagets erbjudande, skulle innebära ett synnerligen värdefullt tillskott till flottans försvarsberedskap och under vissa förhållanden lända även handelssjöfarten till gagn. Jag vill därför i syfte att möjliggöra ett antagande av bolagets erbjudande förordna, att för budgetåret 1939/40 ett belopp av 200,000 kronor ställes till förfogande för förberedande av krigsindustri för marinens behov. De närmare villkoren för statsbidragets åtnjutande torde få fastställas av Kungl. Maj:t.

10. Kompletterande materielanskaffning m. m. för marinen. Den i det föregående omnämnda översynen av kvarstående materielbehov har för marinens del resulterat i följande materielplan:

Materielplan.

Flottan.

1) Luftvärn för kustflottans ankarplatser	kronor	1,560,000:—	
2) Luftvärnsinstrumentering för depåfartyget Dristigheten och trängfartyget Ymer	»	300,000:—	
3) Modernisering av artilleri och ammunition å ett pansarskepp av Äran-typ ...	»	900,000:—	
4) Reserveldrör till 28 cm kanoner 320,000 kronor, därav för budgetåret 1939/40	»	160,000:—	
5) Modernisering av 15 cm kanoner	»	200,000:—	
6) Ändring av 57 mm kanoner till luftvärnspjäser	»	150,000:—	
7) Luftvärnsammunition	»	730,000:—	
8) Minmateriel	»	500,000:—	
9) Verktyg för torpedtillverkning m. m.	»	250,000:—	
10) Radiomateriel	»	250,000:—	5,000,000:—

Kustartilleriet.

11) Uppställning av vissa sjöfrontsbatterier i Vaxholms fästning	kronor	124,000:—	
12) Artillerimateriel och eldhandvapen ...	»	1,277,000:—	
13) Artilleriammunition	»	570,000:—	
14) Gasskyddsmateriel	»	133,000:—	
15) Radiomateriel	»	490,000:—	
16) Strålkastarmateriel	»	166,000:—	
17) Minmateriel	»	50,000:—	
18) Trådsignalmateriel	»	190,000:—	3,000,000:—

Gemensamt.

19) Sjukvårdsmateriel	kronor	500,000:—	
	Summa kronor	8,500,000:—	

Av dessa anslagsbehov äro de, som upptagits under 2), 7), 8), 11), delvis 12) samt 13)—18), anmälda i marinförvaltningens skrivelse den 14 september 1938 angående statsregleringen 1939/40. I övrigt äro medel äskade för här upptagna ändamål i en den 21 mars 1939 av marinförvaltningen gjord framställning.

För egen del är jag beredd att tillstyrka, att för budgetåret 1939/40 anvisas 8,500,000 kronor för kompletterande materielanskaffning m. m. för marinen. På sätt anförts vid motsvarande anslagspost för armén förutsätter jag såväl att Kungl. Maj:t före medlens utanordnande inforrdar den ytterligare utredning som finnes erforderlig, som ock att Kungl. Maj:t äger företaga mindre jämkningar i planen. I fråga om den under 4) upptagna posten förutsätter jag

likaledes, att Kungl. Maj:t äger, om så skulle befinnas lämpligt, i ett sammanhang träffa avtal om leverans för hela det för anskaffningen beräknade beloppet 320,000 kronor.

FLYGVAPNET.

II. Anskaffning av reservflygplan m. m. I en den 25 februari 1939 av chefen för försvarsstaben avgiven promemoria har anförts bland annat följande:

Jämlikt 1936 års försvarsordning skall en flottilj bestå av 3 divisioner om vardera 12 krigsflygplan, av vilka 9 ingå i flygstyrkan och 3 flygplan utgöra reserv. Härutöver beräknas 4 ersättningsflygplan, vilka närmast avses för att täcka förluster i fred genom totalhaverier. Sammanlagt ingå således 40 krigsflygplan i flottiljerna. Några reserver (utöver ovannämnda 4 flygplan) för att uppehålla linjeförbanden i full styrka under tider, då flygplan för återkommande översyner eller reparationer äro intagna på verkstäderna, finnas icke. Icke heller finnas flygplan för depåförband för utbildning av ersättningspersonal, fränsett skolflygplan vid flygkrigsskolan.

I promemorian har vidare framhållits, hurusom en verkställd undersökning givit vid handen, att i genomsnitt 30 procent av flygplanen vid varje flottilj ständigt måste beräknas stå på verkstäderna för översyn och reparation. Flygförbanden kunde därför uppsättas endast till $\frac{2}{3}$ av tidigare beräknad styrka. Förutsättningen för att mobilisera hela flottiljer vore, att antalet flygplan i bomb- och spaningsflottiljerna utökades till 52. Vid jaktflottiljen, där i varje division inginge 15 flygplan, borde enligt samma beräkning antalet flygplan uppgå till 64. I förhållande till de av försvarskommisionen gjorda beräkningarna skulle sålunda erfordras en ökning med sammanlagt 73 flygplan. I första hand borde emellertid anskaffas 24 lätta bombplan och 15 jaktflygplan. Kostnaden härför hade beräknats till sammanlagt 12,400,000 kronor, varav, med beaktande av leveransmöjligheterna, 8,875,000 kronor borde ställas till förfogande under budgetåret 1939/40. Härtill skulle komma för åtgärder i syfte att höja de centrala flygverkstädernas förrådskapacitet 3,200,000 kronor, därav för budgetåret 1939/40 2,200,000 kronor. Enligt en den 21 mars 1939 av flygförvaltningen avgiven promemoria skulle därutöver erfordras uppförande av en förrådsbyggnad för reservflygplan för en beräknad kostnad av 70,000 kronor. Kostnaden för reservflygplanens underhåll i förråd har i samma promemoria beräknats till 14,000 kronor om året.

För ifrågavarande åtgärder skulle således enligt dessa beräkningar för nästkommande budgetår erfordras ett belopp av 11,145,000 kronor.

I en den 28 februari 1939 dagteknad skrivelse har chefen för försvarsstaben — under åberopande av förenämnda, den 25 februari 1939 avgivna promemoria — hemställt, att chefen för försvarsdepartementet måtte utverka vidtagande av de i promemorian föreslagna åtgärderna.

För egen del anser jag mig böra tillstyrka den av försvarsstabschefen föreslagna anskaffningen av 24 lätta bombplan och 15 jaktflygplan för en beräknad kostnad av 12,400,000 kronor, därav i runt tal 8,875,000 kronor belöpan-

de på budgetåret 1939/40. Med upptagande av frågan om erforderlig utvidgning av centrala flygverkstäderna samt uppförande av förrådsbyggnad torde däremot kunna anstå ännu något år. Ehuru endast viss del av det för flygplansanskaffningen erforderliga beloppet hänför sig till budgetåret 1939/40, förutsätter jag, att Kungl. Maj:t vid bifall till förevarande framställning äger träffa avtal om leverans för hela det beräknade beloppet 12,400,000 kronor.

12. Anskaffning av reservflygmotorer. Rörande behovet av reservflygmotorer hava företagits vissa utredningar inom flygförvaltningen. På grundval härav har chefen för försvarsstaben framlagt två alternativa förslag, enligt vilka anskaffningskostnaden beräknats till 5,200,000 kronor respektive 3,500,000 kronor, därav för budgetåret 1939/40 4,600,000 respektive 3,100,000 kronor. Såsom motivering för behovet av dylika motorer må — i anslutning till det under föregående punkt anförda och under erinran, att i årets statsverksproposition äskats ett i förhållande till 1936 års försvarsbeslut med 700,000 kronor förhöjt anslag till flygvapnets övningar — återgivas följande ur en inom flygförvaltningen den 22 mars 1939 upprättad promemoria:

För att kunna hålla en flygstyrka av 9 flygplan per division skulle enligt erfarenhet erfordras en stationsstyrka av omkring 3 flygplan. Emellertid befinner sig denna stationsstyrka i regel på översyn. Huvuddelen av den tid, då nämnda flygplan befinna sig på verkstad för översyn, betingas av de för motoröversynerna erforderliga arbetstiderna. Om brist på reservmotorer förefinnes måste nämligen flygplanets motorer nedtagas, överses och åter insättas i flygplanet, innan detsamma kan lämna verkstaden. I händelse reservmotorer finnas tillgängliga för montering, behöver flygplanet icke invänta motoröversynen utan kan lämna verkstaden, så snart motorbyte är verkställt, då i regel de arbeten, som erfordras å själva flygplanet (vid små flygplanöversyner), kunna medhinnas under den tid motorbytet tager i anspråk. För flygförbandens beredskap är det således av största vikt, att erforderlig tillgång till reservmotorer finnes.

Det är även att märka, att livslängden för motorer är i genomsnitt avsevärt kortare än livslängden för flygplan, varför brist på motorer uppstår mot slutet av en livslängdsperiod, om icke ett visst överskott av motorer finnes från början. Den ökning av flygtid för övningar, som motiveras i flygvapnets underdåniga skrivelse angående medelsäskanden för budgetåret 1939/40 medför även ett ökat behov av reservmotorer. Det antal reservmotorer, som tidigare beräknats (försvarskommissionen) är av ovan nämnda anledningar otillräckligt.

En ökad tillgång på motorer inom landet utgör även en mobiliseringstillgång, som är av stor betydelse, enär den tid, som åtgår, innan krigsindustrien börjar leverera motorer, är avsevärt längre än den tid, som åtgår, innan krigsindustriens flygplansleveranser kunna taga sin början.

I promemorian har vidare uppgivits, att ett avsevärt antal av de till anskaffning föreslagna motorerna måste införas från utlandet.

Enligt en den 21 mars 1939 av flygförvaltningen avgiven promemoria uppgår kostnaden för underhåll i förråd av de till anskaffning föreslagna motorerna

till 16,000 kronor enligt det dyrare och 10,000 kronor enligt det billigare alternativet.

Det torde såväl för att möjliggöra flygmaterielens rationella utnyttjande i fredstid som framför allt ur försvarsberedskapssynpunkt vara erforderligt att anskaffa ett visst förråd av reservmotorer för flygvapnets räkning. Av ekonomiska skäl torde anskaffningen få ske enligt det billigare av de av försvarstabschefen framlagda alternativen. För budgetåret 1939/40 torde således ett belopp av 3,100,000 kronor böra avses för anskaffning av reservflygmotorer.

13. Förberedande av krigsindustri för flygvapnets behov. I förenämnda promemoria den 25 februari 1939 har chefen för försvarstaben framlagt en utredning rörande möjligheterna att genom tillverkning inom landet ersätta i krig förbrukad flygmateriel. Av utredningen framgår, att den flygmateriel, varav krigstillverkningen hittills varit planerad, numera icke anses fullt modern, och att en omläggning av planerna därför i viss mån anses böra äga rum. Vidare framhålles, att verkställda beräkningar givit vid handen, att krigsindustrien icke utan en jämförelsevis omfattande anskaffning i fredstid av maskiner, verktyg, utgångsmaterialier m. m. kan beräknas komma att inom erforderlig tid uppnå den nödvändiga kapaciteten. Kostnaden för nämnda anskaffning av maskiner, verktyg och materialier har av flygförvaltningen beräknats till 14,900,000 kronor. Av nämnda belopp hava 2,800,000 kronor upptagits i årets statsverksproposition, varför det återstående medelsbehovet beräknats till 12,100,000 kronor. Anskaffningen av ifrågavarande utrustning och materialier har beräknats kunna ske inom ett år.

Den årliga kostnaden för lagring och vård av krigsindustrimaterielen har av flygförvaltningen beräknats till 40,000 kronor.

I sin förut nämnda skrivelse den 28 februari 1939 har chefen för försvarstaben, under åberopande av det i promemorian anförda, hemställt om vidtagande av för flygvapnet erforderliga krigsindustriella förberedelser.

För egen del ansluter jag mig i huvudsak till försvarstabschefens förslag. Av vissa anledningar torde dock det beräknade beloppet kunna minskas med omkring 1,100,000 kronor. För förberedande av krigsindustri för flygvapnets behov skulle alltså erfordras ett belopp av 11,000,000 kronor. Detta belopp torde i sin helhet böra ställas till förfogande under budgetåret 1939/40.

I förevarande sammanhang vill jag meddela, att jag, med hänsyn till önskvärdheten att tillverkningskapaciteten av flygmateriel inom landet höjes, gjort en framställning till ledningen för Svenska Aeroplan Aktiebolaget med förfrågan, huruvida och under vilka förutsättningar bolaget vore villigt att genom utbyggnader av sina anläggningar utöka sin tillverkningskapacitet med omkring 50 procent utöver den nuvarande.

Ett från bolagsledningen avgivet svar utvisar, att bolaget torde komma att vara berett att genomföra en utvidgning av ungefär den föreslagna storleksordningen, dock på följande villkor: 1) Svenska tillverkare böra beredas tillfälle att avgiva anbud på alla beställningar för svenska flygvapnet. Beställ-

ningarna skola i största möjliga utsträckning placeras hos svenska tillverkare, såvida skäligen priser erbjudas. Utländska anbud, som avgivas till uppenbara dumpingpriser, böra icke komma under bedömande i konkurrens med svenska anbud. — 2) Bolaget påfordrar icke någon monopolställning i förhållande till andra svenska tillverkare, men vid tävlan om beställning böra endast bona-fide-bud från seriösa och leveransgilla tillverkare ifrågakomma. — 3) Bolaget skall kunna påräkna utförseltillstånd för tillverkad flygmateriel i princip enligt samma grunder, som hittills tillämpats inom den svenska vapenindustrien.

De villkor för den ifrågasatta utvidgningen, för vilka sålunda redogjorts, synas mig kunna godtagas. Jag kommer därför att, därest riksdagen icke har något att däremot erinra, tillstyrka fortsatta förhandlingar med bolaget på basis av vad sålunda förekommit.

14. Anordnande av krigsflygfält. I en med skrivelse den 21 februari 1939 till chefen för försvarsstaben överlämnad utredning har chefen för flygvapnet anfört bland annat följande. I utredningarna före 1936 års flygvapenorganisation hade icke räknats med en i fredstid bestående krigsflygfältorganisation. Tillkomsten av ett bombvapen torde visserligen hava ansetts medföra krav på en fast organisation av bakre och främre baser, men man torde hava räknat med, att baserna skulle iordningställas under en förberedelseperiod före krigstillstånd. De senare årens snabba tekniska utveckling av flygplanen hade ej heller kunnat vara helt förutsedd. Enligt numera vedertagen uppfattning borde de mobiliserade krigsflygförbanden utan dröjsmål — helst före krigstillstånd — flyttas från fredsflygfälten till krigsflygfält. Förbandens kvarhållande på fredsflygplatserna, vilka betraktades som ett av de främsta målen vid krigets början för fiendens bombanfall, skulle nämligen innebära mycket stora risker för katastrofala förluster. För förbandens basering erfordrades alltså färdiga krigsflygfält redan i fred. Ju större antal fält, som funnes disponibla, dess svårare bleve det för fienden att utspana förbanden och anfalla dem och desto större möjligheter hade förbanden att verkställa ombasering och undandra sig anfall. Flygfält erfordrades med hänsyn till flygvapnets operationer för såväl främre som bakre basering. Fältens lämpliga belägenhet vore beroende på krigsläget. Vissa områden kunde iordningställas till flygfält för användning på sommaren vid torr väderlek genom jämförelsevis enkla arbeten. Vid ogynnsam väderlek skulle dock dessa fält icke tillåta start med lastade bombplan. Det framstode därför som nödvändigt att redan i fred iordningställa och bevara flygfält med tillräckligt fast markbeskaffenhet för moderna bombplan. Under åren 1938 och 1939 hade flygstaben med biträde av Sveriges geologiska undersökning och personal ur flygförvaltningens byggnadsavdelning utfört en omfattande undersökning för att klargöra, huru en tillfredsställande krigsbasering skulle kunna åstadkommas på för staten billigaste och lämpligaste sätt. Olika utvägar hade prövats: a) markägare förbunde sig att hålla ett flygfält såsom betesmark mot viss ersättning; b) markägare avstode jord och finge såsom ersättning ett område ordnat såsom flyg-

fält och betesmark; och c) flygförvaltningen förvärvade mark, ordnade flygfält samt utarrenderade detta som betesmark. Den sistnämnda utvägen hade befunnits vara den i princip riktiga och enda framkomliga. Av de rekognoserade fälten borde ett visst antal snarast förvärfvas och iordningställas.

Chefen för försvarsstaben har i en den 25 februari 1939 avgiven promemoria uppskattat behovet av krigsflygfält med den organisation, flygvapnet under nästa budgetår beräknas erhålla, till i huvudsak samma antal, som chefen för flygvapnet. Kostnaden för iordningställande av ifrågavarande antal flygfält har beräknats till omkring 5,400,000 kronor. Enligt inhämtade upplysningar beräknas flygfälten kunna iordningställas under budgetåret 1939/40. I skrivelse den 28 februari 1939 har chefen för försvarsstaben — under hänvisning till promemorian den 25 februari 1939 — hemställt, att chefen för försvarsdepartementet måtte utverka vidtagande av åtgärder för anordnande av ifrågavarande krigsflygfält.

Av vad nu anförts torde framgå, att för en ändamålsenlig användning av flygvapnet vid förstärkt försvarsberedskap och framför allt under krig tillgång erfordras till ett väsentligt större antal flygfält än de i fred befintliga. Iordningställandet av dessa flygfält, vilkas belägenhet bör i möjligaste mån hållas hemlig, kräver emellertid avsevärd tid. Då flygvapnet måste kunna träda i funktion omedelbart vid ordnande av neutralitetsskydd eller vid mobilisering, synes det i hög grad önskvärt, att anläggning av vissa krigsflygfält sker redan i fredstid. Arbetena torde emellertid kunna begränsas till iordningställande av själva fälten och framdragande av vissa ledningar. Erforderlig mark för fälten torde, i den mån kronan tillhöriga områden icke kunna utnyttjas, bära av kronan förvärfvas med äganderätt. Kostnaderna för det med hänsyn till flygvapnets organisation under budgetåret 1939/40 nödvändiga antalet krigsflygfält torde i överensstämmelse med de militära myndigheternas beräkningar kunna skattas till 5,400,000 kronor. Då flygfälten torde bära snarast möjligt iordningställas och hinder ej lärer möta för arbetenas utförande under nästkommande budgetår, torde hela nyssnämnda belopp bära äskas för sagda budgetår.

Sammanfattning.

Den extra materielanskaffning m. m., för vilken i enlighet med det förut anförda medel torde bära äskas för budgetåret 1939/40, utgör sålunda:

Försvarsstaben.

1. Vissa telefontekniska anläggningar	kronor	25,000:—

Lantförsvaret.

2. Vissa fortifikatoriska anordningar ...	kronor	8,310,000:—
3. Luftvärn för kraftanläggningar.....	»	3,500,000:—

4. Viss utrustning för sjuktåg och sjuk-			
huståg	kronor	45,000:—	
5. Anskaffning av viss krigsjärnvägs-			
materiel	»	50,000:—	
6. Framställning av vissa specialkartor	»	75,000:—	
7. Kompletterande materielanskaffning			
m. m. för armén	»	6,620,000:—	18,600,000:—

Sjöförsvaret.

8. Anskaffning av nytt moderfartyg för			
undervattensbåtar	kronor	2,300,000:—	
9. Förberedande av krigsindustri för			
marinens behov	»	200,000:—	
10. Kompletterande materielanskaffning			
m. m. för marinen	»	8,500,000:—	11,000,000:—

Flygvapnet.

11. Anskaffning av reservflygplan m. m.	kronor	8,875,000:—	
12. Anskaffning av reservflygmotorer ...	»	3,100,000:—	
13. Förberedande av krigsindustri för			
flygvapnets behov	»	11,000,000:—	
14. Anordnande av krigsflygfält	»	5,400,000:—	28,375,000:—
			<u>Summa kronor 58,000,000:—</u>

Frågan om sättet för bestridande av de kostnader, som föranledas av bifall till förevarande framställning, torde i ett senare sammanhang komma att av chefen för finansdepartementet upptagas till behandling.

Under åberopande av vad sålunda anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för *extra materielanskaffning m. m. för försvarsväsendet* för budgetåret 1939/40 å riksstatens fjärde huvudtitel anvisa ett *reservationsanslag* av 58,000,000 kronor.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten bifall samt förordnar, att proposition av den lydelse bilaga vid detta protokoll utvisar skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:
Anders Broberg.